

A hegedűművész, aki biciklizés közben is gyakorol

„Gábert és a BDZ-t nagyon szeretjük...” – mondta Kelemen Barnabás, amikor egy tanártársaival közös Liszt-bangversenye szünetében felkértem erre az interjúra. – „De ugye, nem most szeretne beszélgetni?” És láttam a tekintetén, hogy azonnal oszt, szoroz, mikor is férnek be idejébe. Nem volt könnyű, de végül megállapodtunk: szombat reggel 9 óra, egy belvárosi kávéház. Jött is: gyönyörű, antik kölcsönbringán, fekete kabátban, nyakán csíkos sállal, vidáman, frissen, kislíusán. Leállás közben szót váltott barátjával a jó hangulatú kávéházi vonós négyeses minifellépésről, meg hogy, sajnos, vissza kell adnia a bringát, meg hogy „Még nem vagy nyitva? Jötünk volna hozzád.”

Szöveg: Viant Katalin

Kelemen Barnabás hegedűművész, tanár, fesztiválapító, apa, férj, amit – ha nem párhuzamos interjú készítünk is – azért meg kell említenünk, hiszen feleségéről, Kokas Katalinról is megírtuk már lapunkban, hogy művész, tanár, feleség, anya, fesztiválapító egy személyben...

Ki ne hagyjuk, semmiképp!

Hogyan fér bele mindez a nap 24 órájába?

Azt nem tudom, erre nem tudok választ adni. Most viszem Hanna lányomat egy olimpiai pontgyűjtő osztálykirándulásra, aztán megyünk Balatonra, addig próbálunk eszeveszettül, mert Schubert „A bálál és a leányka” c. vonós négyesét játsszuk Kocsis

Zoltánnak, aki szeret foglalkozni velünk, mi meg még jobban szeretjük, ha foglalkozik velünk.

Mi pedig már a 2012-es fellépéséről beszélgetünk, ahol Sibelius d-moll hegedűversenyét játssza a BDZ-vel. Mi fontos önnek e felkérés, e mű kapcsán?

A felkérés mindig szóban történik egy olyan csapatnál, ahol ismerős az ember. Itt ennél sokkal többről van szó: már 1998 óta játszom együtt a BDZ-vel meg Gáborral, és mindig nagyon nagy élmény visszatérni. A legnagyobb izgalom számomra ezzel a darabbal kapcsolatban az, hogy először fogom nemcsak Budapesten, de Magyarországon is játszani. Amerikában, Ázsiában és Európában is rengeteget játszom ezt a művet, legutóbb 3 hete Kuala Lumpurban adtam elő, de Magyarországon 2-3 zenekar van, akik engem rendszeresen felkérnek, hegedűverseny meg sok van... és ha a repertoáromon lévő műveket – Bruch, Lalo, Saint-Saëns, Csajkovszkij stb. – mind el szeretném játszani pár év alatt, akkor mindenkivel 3-4-szer kellene játszanom.

Jelent valami mást, többet először játszani egy művet a hazai közönség előtt?

Igen. Amikor harmadszor játszottam Budapesten Brahms hegedűversenyét, akkor extra nyomás volt a vállamon: vajon mit fog szólni az a hallgató, aki talán harmadszor hallja tőlem a művet. A Sibelius-mű inkább feloldó erőt ad, hiszen mindenki először fogja tőlem hallani. Ugyanakkor, hiszen a mű nem ismeretlen a hazai közönség előtt, ha rejtetten is, de erősen dolgozik bennem a megfelelési kényszer.

Annai díj, siker, ünneplés után is?

Épp azért, sőt!

S mert épp ibató a tea, s megérkezik a nagy, „Persze, nem

kicsit kérek!” fánk a finom baracklekvárral, kis szíjmet után folytatjuk.

Mit tanácsol közönségünknek, mire figyeljen, ha majd felcsendülnek Sibelius hegedűversenyének hangjai? Igaz az, hogy a mű első tétele a hegedűsé, a másodikban primus inter paresként a zenekarral együtt játszik, majd a harmadik tételben olyannyira szóló szerepet visz, hogy a legvégén csak a hegedű szól?

Mint minden remek versenymű, ez a hegedűverseny is kamarazenei indíttatású. Igen, valóban van egy olyan olvasata a műnek, amelyet említett, de ha megnézzük a legnagyobb versenyműveket Bachtól Bartókig, akkor elmondhatjuk, hogy igaz a Paganini-féle „szembenállás” zenekar és a szólista között. A Sibelius-versenymű elindul egy hegedűszóllóval, de azonnal bejönnek a kamarazene jegyei, és ez a szép: ahogy a szólista együtt játszik a zenekarral. Nem lehet azt mondani, hogy majd figyel rám a karmester, én meg játszom a magamét. Aki így áll hozzá, akár csak kicsit is, az máris veszít a darab értékéből. Én azt fogom hangsúlyozni ebben a darabban is, noha kicsit tényleg szolisztikusabb, hogy kicsoda együttjátszásra van szükség és hogy a Dohnányi Zenekar Hollerung Gáborral mire képes: nagyon egy húron pendülünk Gáborral. Én ezt nagyon nagyra értékelem. Értem, mikor szigorú és nagyon kemény, mikor kedves és aranyos. Nagyon sokat köszönhetek neki, és egyik legnagyobb élményem is hozzá fűződik: a kb. 13 évvel ezelőtt együtt játszott Dvořák-hegedűverseny.

Sok dicséretet kap a BDZ újabban azért, mert kitűnően alkalmazkodik a sokféle rendezői, énekesi, előadói elváráshoz, s mindezt magas színvonalon teszi.

Én is ezt tapasztaltam, például a nagyon magas szintű Zempléni Fesztiválon is. Sajnos, egy új fesztivál csak a másik rovására tud elindulni, létezni, és ily módon a mi kaposvári kamarazenei fesztiválunk kicsit „árt” a zempléninek, ráadásul időben is ütköznek.

Ha már szóba kerültek helyszínek, fesztiválok, érdekelne: hogyan vélekedik ezek szerepéről egy művész életében. Ismeri a legfényesebbeket, hiszen ön adott először magyar partnerrel teljes szonátaestet a Carnegie Hall Nagytermében, de ismeri a „fénytelenebbeket” is.

Elmondom ehhez, hogy pár napja Schubert és Schumann vonósnégyest játszottunk itt, egy kis kávézóban azért, mert a tulajdonos a barátunk. Összezsúfolódtunk vagy huszonöten, írók, költők, művészek, tanítványok, de olyan hangulat volt, hogy nincs kizárva: ilyen alkalmakkor az ember akár nagyobb élményt tud nyújtani, mint a Carnegie Hallban.

Az sem titok, hogy utcai zenészek adta ki magát a „Blahán”, de szemben Joshua Bellel, akít hasonló szerepben nem ismertek fel New Yorkban a járókelők, önt igen.

Mert sokféle járok, sokfélét csinálok, s bizony más a zenei kultúra azért idehaza. Mostanában Firenzében játszottam, előtte Berlinben próbáltam és tanítottam, nemrég voltam Amszterdamban, Tokióban, Malajziában. Voltunk Pekingben, ahol a 4. alkalommal megrendezett nemzetközi zenei versenyen a Kelemen Kvartett első helyet ért el. Kicsit bizonyult volt innen oda- és visszautazgatni, de – és ez a helyszínek kérdéséhez is kapcsolódik – a Concertgebouw azért megéri. Aztán kétszer játszottam a Liszt-ünnepségen, a Régi Zeneakadémián.

Ahol találkoztunk is. Nagyon élveztem a hang-

„A főtárgy szerepét hangsúlyosabbá kellene tenni a zenei oktatásban.”

versenyt. Őszintén szólva nemcsak a fantasztikus előadás miatt, hanem azért is, ahogyan tanártársaival muzsikáltak: fantasztikus összeszokottsággal, érezhető kölcsönös szeretettel és tisztelettel egymás iránt. Az is nagyszerű, hogy a művésztanárok nemcsak a közönség, de diákjaik elé is kiállnak, mint egy mesterember: ez vagyok, így játszom, ezt tudom...

Jó műsor volt, meg hát Perényi Miklóssal, Szokolay Balázssal együtt játszani azt a gyönyörű Liszt-triót; én is élveztem. Örülök, hogy a közös zenélés hangulata átjött, és annak különösen, hogy vannak, akik

Feleségével, Kokas Katalinnal

a tanár-diák viszonyt így látják. Én csak 7 éve tanítok, de már most azt tapasztalom, hogy a saját növendéceim közül is vannak, akik szinte nem is tudják, hogy én hogyan játszom.

Ezt el sem hiszem.

Pedig így van: azt tapasztalom, hogy egyre több zeneakadémista ritkán jár hangversenyre, sem Budapesten, sem vidéken, nem tudják, ki hogyan játszik.

Talán hiányzik „az” erkély?

A „kakasülő”, ahogy mi mondjuk biztosan, meg a Zeneakadémia is. De azért a MűPában is van hallgatói erkély.

Mert tervezője maga is muzsikus.

Igen! Szeretjük Zoboki mestert. Nem általános tehát ez a negatív jelenség, de erősödik a tendencia. Közben pedig az internetről is szinte mindenkiről minden tudható lenne. És mégis... Amikor én voltam zeneakadémista, állandóan néztük, figyeltük, hogy a tanáraink hol játszanak, és persze nemcsak a hegedűsöket, hanem másokat is, hírességeket is meghallgattunk, mindent, ami értékes és fontos volt.

Mi ennek az oka?

Egyes „nagyöregek” a tanárok közül azt mondják, hogy ma már a légy fújja a chemotoxot, vagyis a fejük tetejére álltak a hallgatói jogok a régi időkhez képest. De ennél még fontosabb, hogy a 70-es, 80-

as években naponta fél napjuk volt a növendékeknek saját magukra, azaz gyakorlásra, míg ma hente akár több napon is csak egy-egy órájuk van. És van egy szemeszter, egy kötelező tanmenet, amely mellett lényegében napokig nem tudnak gyakorolni. Hogyan váljanak teljes értékű művészekké, ha a legértékesebb idejükre nem vigyázunk? Nagyon nagyok az ellentmondások, és egy ilyen feszített munka mellett a személyiségük is átalakul. Bár próbáltam ezen tanárként változtatni, nem vagyok hozzá elég, de azért döngtetném az ajtókat ezért az ügyért. Nagyon fontosak a melléktárgyak, sok szerepét nem is kételem, például magam is szívesen eljárnék az akusztikaórákra, mert én aztán igazán tudom, hogy mennyire szükséges, de a főtárgy szerepét hangsúlyosabbá tenném. A napi 4 órás, „egyben” gyakorlást a tanmenet részévé tenném, mert annak, aki nem zenetudós akar lenni, hanem hangszeres művész, annak a legfontosabb a minimum 4 órás, folyamatos gyakorlás, illetve az esély a befelé fordulásra.

Akár művész, akár tanár lesz a növendék?

Igen, mert amíg a saját hangszerén nem lesz úrrá valaki, addig hogyan tudná azt tanítani? Ma hegedűművész-művésztanári diplomát kapnak a növendékek, de a 3 éves alapképzéssel még zeneiskolában sem lehet tanítani. A pedagógiát nagyon komolyan kell venni, hiszen épp a gyerekeket a legnehezebb tanítani: a legkisebkekkel megszerettetni a zenélést, kitartóvá tenni őket és felépíteni a tudást, ez a legnehezebb, és erre egy zeneakadémista nincs felkészülve. Bekerül egy zeneiskolába, és évekig arról szól az élete, hogy megtanulja a tanítást, saját hibái árán. Én is tanultam zeneiskolában, és tudom, milyen nehéz kérdéseket érintünk most. A jó tanár csodákra képes: mindent megtesznek érte a gyerekek, de ha nem jó, akkor a gyerekek feltalálják magukat, és csinálnak valami mást. Ezt látom a kislányomnál is, akinek nagyszerű zongora tanára van, akiért ő hajlandó sokat gyakorolni, naponta órát

HÁTTÉR

Jean Sibelius

(Hämeenlinna, 1865. dec. 8. – Ainola, Järvenpää, 1957. szept. 20.) finn zeneszerző. Egyetlen versenyműve a d-moll hegedűverseny, melynek első változata 1903-ban keletkezett, és ebben az évben Berlinben bemutatkozó tizesztendős magyar hegedűs csodának, Vecsey Ferencnek ajánlotta. Az 1904-es bemutatót követően Sibelius átdolgozta a versenyművet, melynek bemutatóján 1905-ben Richard Strauss vezényelt. Tétélei: I. Allegro moderato; II. Adagio di molto; III. Allegro ma non tanto)

venni – egyébként abban az Ádám Jenő zeneiskolában, ahol a nagyszülők is tanítanak.

Lassan összeáll a családi vonósnégyes, amiből kicsit kilóg a zongora, nem?

Simán lehet zongoranégyeseket, -ötösöket játszani, főleg, mert Gáspár fiam, aki nemsokára négyéves, már érdeklődik a hegedű és a cselló iránt. Hanna túl korán kezdett hegedülni, és mert azt látta, hogy nekünk milyen könnyen megy, azt hitte, könnyű hangszer. Amikor aztán szembesült vele, hogy milyen nehéz, akkor elkezdett zongorázni.

Kocsis Zoltán azt mondta egyszer, hogy ő azért lett zongorista, mert nem bírta a sok hamis, eleinte fülsértő hangot, a hegedűtanulás kezdeti, reménytelennek tűnő nehézségeit, és hogy minden tisztelete a hegedűsöké.

Tényleg? Jó történet! Való igaz: a hangszerek között a hegedűtanárok között lenne leginkább szükség jó tanárookra, mert a hegedűtanulást kisgyermekkorban kell elkezdni, és a legnehezebb a megszerettetés után a kitarásra nevelni a hegedűsöket.

„A jó tanár csodákra képes.”

Százévente, ha egy olyan ember születik, aki felnőttként tanul meg egy hangszert, és valamit el is ér. Ilyen volt Jean-Marie Leclair a barokk időkben vagy Maurice André, napjaink trombitása, de a többieknek bizony 3, 4, 5 évesen kell elkezdenie a tanulást, a gyakorlást.

És mennyit kell tanulnia, gyakorolnia önnek?

Nincs olyan pillanat az életben, amikor ne a zene járna a fejében, ne „gyakorolnék”. Most is. Egyelőre lélekben készülök erre a koncertre. Amint egyedül maradok akár egy pillanatra csak, biciklizéskor, utazáskor, ha csak egy perc időm is van, akkor a fejében, a szívemben már a mű körül járok. Gondolom, így van ezzel a festő is, az író is: a gondolatunk állandóan a munkánk körül járnak, ez egy szakmai ártalom. A technikai gyakorlással meg úgy vagyok, mint a már emlegetett Kocsis Zoltán; annyit gyakorolok, amennyi időm éppen van, minimum...

„Hány óra lehet?” – *kérdezi, mert órát nem visel, az időjelzős telefonjával meg most épp a lánya játszik valahol, akit „felvesz és felvisz” a Gellérthegyre. Öltözés, búcsúzás közben átadom neki a Hangoló egy példányát, mire megkérdezi: „Csak nem kerülök a címoldalra? Oda mindig szép nők kerülnek, de azért kiüldök képet, jó?...és én is felteszek még egy gyors, nem elfelejtett kérdést, amire vidáman, már a lépcsőről visszanezve válaszol:*

Szereti Sibeliuszt?

Sibeliuszt? Nagyon szeretem. Sibeliusnak nagyon különleges hangulatai vannak. Érdekes meghallgatni, különösen a hegedűdarabjait. S nem mellesleg: a Hegedűversenyt egy magyar hegedűművésznek, Vecsey Ferencnek (1893 – 1935) ajánlotta...

Mit is ajánlhatna nekünk egy hegedűművész?...

Kelemen Barnabás közreműködésével közönségünk 2012. február 18-án, 19.30 órakor hallhatja Sibelius hegedűversenyét, az Olasz Kultúrintézetben, Universitas térletünk keretén belül. A koncerten felhangzik még Donizetti: Roberto Devereux – nyitány, Mozart: c-moll mise. Közreműködik a Budapesti Akadémiai Kórustársaság, vezényel Hollerung Gábor.

INFORMÁCIÓ

Kelemen Barnabás

1978-ban született Budapesten, zenész családban. Nős, felesége Kokas Katalin hegedűművész, két gyermekük van.

2001-ben végzett a Zeneakadémián, Perényi Eszter tanítványa volt

2005: a Zeneakadémia tanára

2003: a Bloomingtoni Egyetem állandó vendégtanára

2010: a Zeneakadémia docense

Díjai:

1997: Nemzetközi Szigeti József Hegedűverseny II. díj

1999: Salzburgi Mozart-verseny I. díj

1999: Kuhmói Trióverseny I. díj

2001: Végh Sándor Díj; Brüsszeli Erzsébet Királyné Hegedűverseny III. díj

2002: Nemzetközi Hegedűverseny, Indianapolis: I. díj és 6 különdíj

2003: Liszt- és Rózsavölgyi-díj; Diapason D'Or-díj; Gramofon-díj: Az év klasszikus művésze

2006: Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje kitüntetettje

2007: Zsolnai Középeurópai Komolyzenei Találkozó Nagydíja

2011: Melbourne-i Nemzetközi Vonósnégyes Verseny: a Kelemen Kvartett ezüstérmét és a Közönségdíjat nyerte el

2011: 4. Pekingi Nemzetközi Zenei Verseny, a Kelemen Kvartett első helyezést ért el

2011: az első duplalemeze a Nemzetközi Liszt Társaság Nagylemez-díját nyerte el

2011: a Német Hanglezekritikusok díját nyerte el a Bartók Új Sorozat szolistájaként

Hangszerei:

2002-től: Martinelli nevű Stradivari-hegedű

2005-től: a magyar állami Guameri del Gesu hegedű